

CUMHURİYET SENATOSU

TUTANAK DERGİSİ

34 ncü Birleşim

2 . 3 . 1978 Perşembe

İÇİNDEKİLER

	Sayfa		Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	37	5. — 1976 yılında Güney Kore'de yapılan ziyareti iade etmek üzere, Kore Meclis Başkanı Chung IL Kwon Başkanlığındaki bir Parlamento Heyetinin memleketimize davet edilmesine dair Başkanlık tezkeresi. (3/1290)	41
II. — GELEN KÂĞITLAR	38	6. — Kuruluşunun üçüncü yıldönümü münasebetiyle düzenlenecek törenlerde bulunmak üzere bir Parlamento Heyetimizin, Kıbrıs Türk Federe Devletini ziyaret etmesi hakkındaki vaki davetin uygun bulunduğuna dair Başkanlık tezkeresi. (3/1291)	41
III. — YOKLAMA	38	7. — Hapishane ve tevkifhanelerin durumu hakkında kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin 2 ay uzatılmasına dair tezkeresi. (3/1286, 10/39)	41
IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI	38,43	8. — TRT yönetiminin tutumu, TRT Genel müdürleri ile yargı kararlarının tatbiki hakkında kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin 2 ay uzatılmasına dair tezkeresi. (3/1280, 10/31)	41
1. — İzmir Üyesi Akın Özdemir'in, yapılan devalliasyon neticesinde tütün üreticilerinin durumu hakkında gündem dışı demeci.	38:39	9. — Çocuk mahkemeleri kurulması konusunda kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin 2 ay uzatılmasına dair tezkeresi. (3/1285, 10/39)	42
2. — Cumhurbaşkanıca S. Ü. Hüsamettin Çelebi'nin, yüce yargı organlarımızdan Danıştay'a yapılan menfur saldırı ve Danıştay Başkanı İsmail Hakkı Ülgen'in bu konudaki beyanına dair gündem dışı demeci,	39:40		
3. — Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın, pancar üreticisinin teslim ettiği pancarın parasının bugüne kadar ödenmemesi sebebiyle içinde bulunduğu sıkıntılı durum hakkında gündem dışı demeci.	40		
4. — Kıbrıs Türk Federe Devletini ziyaret edecek olan Cumhuriyet Senatosu heyetine katılacak üyelere dair Başkanlık tezkeresi. (3/1289)	40:41		

	Sayfa		Sayfa
10. — Yabancı devletler ve milletlerarası kuruluşlarla yapılan Andlaşmalara dair kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin 2 ay uzatılmasına dair tezeresi. (3/1284, 19/43)	42	21. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in Tarım ürünlerinin taban fiyatlarının tespit ve ilanı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/71)	43
11. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatıyla ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/24)	42	22. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, sıtma ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele hususunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/72)	43
12. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, İstanbul'da Aksaray ve Sultanhamam'da vukubulan yangınlar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/27)	42	23. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın, işkence olayları hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/73)	43
13. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın, Keban Barajı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/50)	42	24. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, çay üretimi ile ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/74)	43
14. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, son altı ay içinde temeli atılan tesislere dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/53)	42	25. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, sağlıkta can güvenliği konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/75)	43
15. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Nejat Sarıçalı'nın ithal edilen bitkisel yağ ve margarin konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/63),	42	26. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun TKİ, Şark Linyitleri Aşkaletmesime dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/76)	43:44
16. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Adana iline bağlı bazı ilçe köylerindeki YSE ve bayındırlık hizmetlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/66)	42	27. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Kamu İktisadi Teşebbüsleri üzerindeki denetimin etkinliği, mahiyet ve şimulü hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/77)	44:47
17. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Mayıs 1977 tarihinde İstanbul Taksim Cumhuriyet Alanında meydana gelen olaylara dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/67)	43	28. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın, Van - Muradiye - Çaldıran ve Erciş yörelerinde husule gelen deprem dolayısıyla yapılan yardımlara, inşa edilen konutlara ve bu hususta meydana geldiği söylenen sulistimallere dair Araştırma önergesi. (10/78)	47:48
18. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Ocak 1974 tarihinden sonraki teşvik belgesi imalat izni ve fiyat tespiti işlemlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/68)	43	V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER	42,48
19. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın, TC Ziraat Bankasının açtığı krediler ve bunlara bağlı harcamalar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/69)	43	1. — Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yönetmelik hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/16) (S. Sayısı : 688)	42
20. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, traktör imali, ithali ve bu hususa ilişkin kurulmuş şirket ve holdingler hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/70)	43	2. — 1975 yılı kömür üretimi, dağıtımı, müracaat ve dağıtım tarihleri hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/30) (S. Sayısı : 704)	42
		3. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporlarının Genel Kurulda ne şekilde işleme tabi tutulacağına dair önergesi ve Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (C. Senatosu: 5/6) (S. Sayısı: 761)	48

	Sayfa	Sayfa
VI. — SORULAR VE CEVAPLAR	48	
A) Yazılı Sorular ve Cevapları	48	
1. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Cihat Alpan'ın, muhtelif karargâh ve karargâh destek kütaları için son mali yılda yapılan cari yatırım, transfer ve harcamaların tutar ve toplamlarının ne olduğuna dair sorusu ve Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'ın, yazılı cevabı. (7/858)		48:49
2. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikkbaş'ın, genel yayınlar dışında kanuna aykırı nitelikteki yayınların ne şekilde takip edildiğine dair sorusu ve Adalet Bakanı Mehmet Can'ın, yazılı cevabı. (7/866)		49:50

I — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

AP Grubu adına Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal, Millet Meclisi Başkanı Cahit Karakaş'ın ikametgâhı ile Danıştay binasına yapılan tecavüzleri telin eden ve anarşik olayların önlenmesini isteyen gündem dışı demeçte bulundu.

Sümerbank, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası, Halk Bankası ve Halk Sandıkları, Devlet Yatırım Bankası, Etibank Bankacılık Dairesi Başkanlığı; Takım Tezgâhları Sanayii ve Ticaret, Türk Motor Sanayii ve Ticaret, Gerede Çelik Konstrüksiyon ve Teçhizat Fabrikası Sanayii ve Ticaret, Türkiye Elektrikmekanik Sanayii Anonim Şirketinin, İşletmeler Başkanlığına bağlanmasının ve ilgili bakanlıklara kanun ve kararnamelerle verilen görev ve yetkilerin bu başkanlığa devredilmesinin;

Görev ile yurt dışına gidecek olan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mete Tan'a, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Faruk Sükan'ın vekillik etmesinin;

Uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkereleri;

Plan Karma Komisyonu Başkanlığının, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı dokümanının (1978 - 1982) 77 sayılı Yasanın 2 nci maddesinin (d) bendine uygun olarak Hükümete geri verilmesinin kararlaştırıldığına dair tezkeresi;

Eğitim Enstitüleri giriş sınavları ve bu kurumların durumları hakkında (10/58) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının görev bölümüne dair tezkeresi;

Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında akdolan Kredî Andlaşması konusunda kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporunun yeniden görüşülüp tetkiki için gündemden çıkartılarak Komisyona iadesine dair Araştırma Komisyonu Başkanlığının tezkeresi kabul edildi.

Mason Localarına dair (10/7) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının 6 . 2 . 1978;

Lice'de depremden sonra yapılan konutlar hakkında (10/25 - 42) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının 13 . 2 . 1978;

Toplumunu etkileyen bunalımın kökenleri ve nedenlerini hazırlayanlar ile olayların devamının önlenmesi hakkında (10/29 - 41) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının 23 . 2 . 1978;

Geri kalmış bölgelerin sorunlarını ayrıntılarıyla belirlemek üzere (10/36) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının 27 . 2 . 1978;

Tarihlerinden itibaren görev sürelerinin ikişer ay uzatılmalarına dair tezkereleri kabul edildi.

TBMM Kitaplık Karma Komisyonuna, Komisyonunda açık bulunan üyeliklere, Gösterilen adaylar seçildiler.

2 . 3 . 1978 Perşembe günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 15.40'da son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Mehmet Ünaldu

Divan Üyesi
Bilecik
Mehmet Erdem

Divan Üyesi
Gaziantep
Mehmet Kılıç

II. — GELEN KÂĞITLAR

Kanun

1. — 13.7.1965 tarih ve 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 111 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanunun Millet Meclisince kabul olunan metni. (M. Meclisi : 1/95) (C. Senatosu : 1/557) (Anayasa ve Adalet Komisyonuna)

Tezkere

2. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Haydar Tunçkanat'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi. (3/1287) (Anayasa ve Adalet Komisyonuna)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15.00

BAŞKAN : Başkanvekili Mehmet Ünalı

DİVAN ÜYELERİ : Mehmet Erdem (Bilecik), Mehmet Bilgin (Bingöl)

BAŞKAN — 34 ncü Birleşimi açıyorum.

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır. (Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, müzakerelere başlıyoruz.

IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — İzmir Üyesi Akın Özdemir'in, yapılan devalüasyon neticesinde tütün üreticilerinin durumu hakkında gündem dışı demeci.

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Sayın Akın Özdemir, yapılan devalüasyon neticesinde tütün üreticilerinin durumu hakkında gündem dışı söz talep etmişlerdir.

Buyurun Sayın Özdemir.

AKIN ÖZDEMİR (İzmir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

1977 Ege ekici tütün piyasası 13 Şubat'ta, bir evvelki piyasanın başfiyatının 80 lira olmasını öneren muhalefetin, iktidar olduğu zaman 57 lira gibi komik bir rakamla açıldığı gündür. 13 Şubat, Ege Türk tütün üreticisinin hayat boyu unutamayacağı, sırtında taşıyacağı maddi bir kambur olarak hafızalarından silinmeyecektir.

Değerli arkadaşlarım;

Her ne kadar bozuk bir Türkçe ile dün akşam televizyonda hayat pahalılığının % 50 arttığını söyleyen, ifade eden Sayın Maliye Bakanının, bir de Ege ekicisinin, üreticisinin elinden tütünü alındıktan 15 gün sonra % 30'un üzerinde yaptığı bir devalüasyonla dolar başına 6 lira olmak üzere, tütün aşağı yukarı 3,75 dolardan satılmaktadır, tütün üreticisinin cebinden 20 lira alın terini âdeta çalarak tüccarın cebine sokmuştur. Şimdi bu Hükümetin, hangi çevrelerin hükümeti olduğunu bir kere daha Türkiye'nin gözleri önüne sermek mecburiyeti vardır.

Arkadaşlar;

Kendi ifadenizle söylüyorum, iç ve dış güçler sizin iktidar olmanızı istiyorlardı, para babaları sizin iktidar olmanızı istiyorlardı. Bizim kanaatımız odur ki, sizin iktidar olmanızı isteyen zihniyete böy-

lece  k taksidinizi  demiŐ oluyorsunuz. Ama Adalet Partililer olarak size ikinci taksidi  dettirmeyeceğiz arkadaşlarım.

Sayın arkadaşlarım;

Şimdi Hükümetten bir önerimiz var. Hükümet, mutlak ve mutlak elinde bulunan mekanizmayı  alıŐtıp, Türk köylüsünün cebinden alınan 20 lirayı tüccarın cebine atırmak suretiyle verdiği ödünç geri almak mecburiyetindedir. Ellerindeki mekanizmayı iŐletip tekrar, cebinden gasbedilmiŐ alın terinin maddi fiyatının Türk köylüsünün cebine koymak mecburiyetindedir. Tekel Bakanı istediği kadar siyasi Őovenlik yapabilir; ama Ege Türk tütün üreticisi mustarıptır. Adalet Partisi İktidarlarında yüzü g len üreticinin tekrar yüzlerinin g leceği günler yakındır.

Hepinizi saygıyla selamlarım. (AP sıralarından alkışlar)

2. — *Cumhurbaşkanınca S.  . Hüsamettin  elebi'nin yüce yargı organlarımızdan Danıştay'a yapılan menfur saldırı ve Danıştay Başkanı İsmail Hakkı  lgen'in bu konudaki beyanına dair gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Cumhurbaşkanınca SeçilmiŐ  ye Sayın Hüsamettin  elebi, yüce yargı organlarımızdan DanıŐtaya yapılan menfur saldırı ve Danıştay Başkanı Sayın  lgen'in bu konudaki demeciyle ilgili olarak gündem dışı söz talep etmişlerdir.

Buyurun Sayın Çelebi.

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S.  .) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Danıştay, kendi görev alanındaki anlaŐmazlıklarını «Türk milleti adına»  z mekle görevli yüce bir yargı organımızdır. Yani, Türk milletinin egemenlik hakkını Anayasanın koyduğu esaslara göre kullanan Devlet organlarımızdan biridir. Hatta, Danıştay, kendi görev alanı itibarıyla ve o alanla ölçülü olmak üzere, devlettir.

Bu itibarla DanıŐtaya yapılmıŐ bulunan menfur saldırıyı Devlete karşı yapılmıŐ saymanın hatalı olmadığını, her halde herkes kabul edecektir. Bu menfur saldırıyı bu ölçünün dışında görmek ve değerlendirmek olanadı da her halde yoktur.

Yıllardır süregelen anarŐiyi teŐhiste birleŐemeyen, iktidar, muhalefet ve öteki kuruluşlarımızın bu menfur saldırıyı belirttiğim anlam ve ölçüde deđerlendirmiŐ bulunması, sağı solu ve ortasıyla, bütünüyle, kınamakta birleŐmiŐ olması, ülkemizin içinde bulunduğu bunalım ortamında bir mutlu geliŐmedir.

Bu arada, DanıŐtayın Sayın Başkanı İsmail Hakkı  lgen, dün akşam TRT'de çok önemli bir konuŐma yapmıŐtır. D n açıklanan ekonomik kararlar dolayısıyla basınumıza yeterince yansımamayan bu konuŐmanın TRT'den edindiğim kısa metnini, altını çize çize okuyarak, tutanaklara, dolayısıyla tarihe intikal ettirmek istiyorum. KuŐkusuz seçilerek kullanılmıŐ ibarelere iŐaret edilen büyük tehlikelere, sayın senatörler, özel dikkatinizi de rica ediyorum.

Sayın Danıştay Başkanı, Türk milletine hitap ederek, Şöyle buyurmuŐlardır :

«Büyük Türk milletini kardeŐ kavgasına s r kleterek vatanımızı ve milletimizi parçalamak ve bölme ve bağımsız özgürlükçü, demokratik Cumhuriyetimizi yıkmak amacını güden, Türk Devletinin düŐmanı, karanlık kökenli örgütlerin bilinçli ve bilinçsiz aracı olan anarŐist cinayet Őebekeleri, kirli ve kanlı ellerini nihayet kutsal adalet kuruluşlarına kadar uzattılar ve asırlık yüksek mahkeme olan DanıŐtayımıza bombalarla saldırdılar. Bu alçakça saldırıyı ve bugüne dek süregelen tüm saldırıları, en içten üzüntüyle karŐıladıđına emin olduğumuz büyük Türk milletinin yüksek vicdanında, Danıştay h kimleri adına nefretle telin ediyorum.

Türk milleti ve Türk istikbalinin hürriyete, adalete ve fazilete aÇık genç evlatları!

Hangi fikirde olursanız olunuz, milli birlik ruhu içinde elele ve gönül gönüle bir bütün olarak birleŐiniz. Türk istiklalini ve Türk Cumhuriyetini muhafaza ve müdafaa etmek olan birinci görevinizi yerine getirmek, nereden gelirse gelsin vatanın ve milletin b t nliğine yönelen bu anarŐi hareketlerini ezeli ve ebedi varlığımızın büyük gücü ile yok etmek bu birleŐmenize bağlıdır ve zamana gelmiŐtir.»

DanıŐtayın Sayın Başkanı, d n Türk milletine hitaben, iŐte bunları söylemiştir.

Sayın senatörler;

AnarŐi nereden geliyor ve hangi amaçlara yöneliktir tartışmaları ortasında bulunduğumuz Şu sırada, Danıştay yargıçları adına yapılan bu konuşmayı, o yargıçların bir vicdan kararı olarak değerlendiriyorum. Bir yargı hükmü olarak tutanaklara geçiriyorum. O inançla, tutanaklara geçmesine yardımcı olmuŐ bulunuyorum.

Herkes gibi DanıŐtayın bazı kararlarını eleŐtirmiŐ olsam da, beğeremesem de, onun yüce varlığına inanıyorum. Bu nedenle DanıŐtayda görevli yüksek yargıçların bu vicdani kanaat ve kararlarını açıklamak

in saldırıya bizzat maruz kalmayı beklemiş olmalarını eleştirmek istemiyorum. (AP sıralarından «Bravo» sesleri)

Her kuruluş ve kişi gibi, onlar için de en soğuk ve en doğru hükmü elbette ki, tarih verecektir. Ben sadece bu konuşmayı...

MEHMET KILIÇ (Gaziantep) — Çok geç kaldılar.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Anarşistlerle beraber misiniz?

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Devamla) — İzin verir misiniz efendim?

Ben sadece bu konuşmayı hayırlı bir uyanış olarak gördüğümü belirtmek istiyorum. (AP sıralarından «Bravo» sesleri)

Bu konuşmadan sonra anarşinin nereden geldiğini, hangi amaçlara yöneldiğini, ne yapmak istediğini asla araştırmayacağım. Sayın Ülgen, Danıştay Yargıçları adına her şeyi en açık şekilde söylemiştir. Kendilerine bu açık beyanlarından dolayı teşekkür borçluyuz. Kendilerini şahsen kutluyorum.

Bu açıklığın bütün ilgili, yetkili ve sorumluların kafalarında gecikmeden yer almasını diliyorum.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim, saygılar sunarım. (AP sıralarından alkışlar)

3. — *Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzağ'ın, pancar üreticisinin teslim ettiği pancarın parasının bugüne kadar ödenmemesi sebebiyle içinde bulunduğu sıkıntılı durum hakkında gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Sayın Ömer Ucuzağ, pancar müstahsilinin bugüne kadar teslim ettiği pancarın parasının ödenmediği ve sıkıntı içinde bulunduğu dolayısıyla gündem dışı söz istemişlerdir.

Buyurun Sayın Ucuzağ.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

1978 Martının bugün 2 nci günü. Pancar müstahsili 1977 yılında bütün maddi gücüyle yetiştirmiş olduğu pancarını şeker fabrikalarına teslim edeli üç ay olmuştur. Şeker fabrikaları aşağı yukarı beş aydan beri bu pancarları işlemekte ve imal ettiği şekerleri de her gün satmaktadır. Devlet pancar müstahsiline milyarlarca lira borçludur, bu borcunu aylardan beri de ödememektedir. Pancar müstahsili kendi gücünün ötesinde bu mahsulü yetiştirmek için köyündeki bakımdan şehirdeki esnafa ve sanatkâra varıncaya kadar da borçlanmıştır.

Her yıl ocak ayında ödemeye başlanır ve martın başında pancar müstahsilinin alacağı tamamen Devlet tarafından ödenirken, bu yıl maalesef henüz ödemeye başlamamışlardır.

Hükümetin dün aldığı devalüasyon kararıyla da müstahsil çiftçiye bugün ödenecek parada, hepinizin bildiği gibi, % 30'un üstünde de bir düşüklük olacaktır, olmuştur.

Şimdi, dün 60 kuruştan pancar parasını almış olsaydı, dün 60 kuruşluk ihtiyacını görecektir bir imkâna kavuşurdu. Bugün 60 kuruştan alacağı pancar bedeli bugünkü doların değeri karşılığında tutarı 40 kuruşun altına düşmüştür.

Aslında pancar müstahsili bundan fazla bir şey kazanmıyor. Ne var ki, toprağını boş tutmamak ve emeğini değerlendirmek ve mahsul neticesinde de toplu bir para almanın peşinde bu işi yapmaktadır.

Bizim, Hükümetten ricamız; müstahsilin sıkıntısını bir an evvel ortadan kaldırmak için gerekli tedbiri alarak pancar müstahsilinin parasını ödemektir. Aksi halde gün geçtikçe müstahsil hem borçlu bulunduğu kişiler nezdinde itibarını kaybetmekte, hem de alacağı para itibarını kaybetmektedir.

Bu bakımdan Hükümeti ikinci defa ikaz ediyoruz. Pancar müstahsilinin içinde bulunduğu sıkıntıdan bir an evvel kurtarılması gereklidir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim. (AP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Gündeme geçiyoruz.

4. — *Kıbrıs Türk Federe Devletini ziyaret edecek olan Cumhuriyet Senatosu heyetine katılacak üyelere dair Başkanlık tezkeresi. (3/1289)*

BAŞKAN — Bir Başkanlık tezkeresi var, takdim ediyoruz.

Genel Kurula

Kıbrıs Türk Federe Devletinin kuruluşunun 3 ncü yıldönümü münasebetiyle Kıbrıs'da düzenlenen törenlerde ve yeni Meclis binasında yapılacak ilk özel birleşimde bulunmak üzere, Kıbrıs Türk Federe Devletini ziyaret edecek Parlamento Heyetimize aşağıda isimleri yazılı sayın üyelerin katılması Gruplarınca bildirilmiştir.

Yüksek Genel Kurulun bilgilerine arz ederim.

Saygılarımla.

Sırrı Atalay

Cumhuriyet Senatosu Başkanı

Sayın Hasan Fehmi Güneş (Cumhuriyet Halk Partisi Sakarya Senatörü),

Sayın Cevdet Aykan (AP Tokat Senatörü),

Sayın Cihat Alpan (Cumhurbaşkanınca S. Ü.).

BAŞKAN — Yüksek Heyetin bilgilerine sunulur.

5. — 1976 yılında Güney Kore'de yapılan ziyaretini iade etmek üzere, Kore Meclis Başkanı Chung Il Kwon Başkanlığındaki bir Parlamento Heyetinin memleketimize davet edilmesine dair Başkanlık tezkeresi. (3/1290)

BAŞKAN — Bir başka Başkanlık tezkeresini takdim ediyorum :

Genel Kurula

1976 yılında Güney Kore'ye yapılan ziyareti iade etmek üzere, Kore Meclis Başkanı Chung Il Kwon Başkanlığında 8 kişilik bir Parlamento Heyetinin memleketimize davet edilmesinin uygun olacağı yolundaki Başkanlık Divanı görüşünün Genel Kurula sunulması, Başkanlık Divanının 1 . 3 . 1978 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Yüksek Genel Kurulun tasviplerine arz ederim. Saygılarımla.

Sırrı Atalay

Cumhuriyet Senatosu Başkanı

BAŞKAN — 8 kişilik bir Güney Kore Parlamento Heyetinin yurdumuza daveti hakkındaki Başkanlık Divanı tezkeresini oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6. — Kuruluşunun üçüncü yıldönümü münasebetiyle düzenlenecek törenlerde bulunmak üzere bir Parlamento Heyetimizin, Kıbrıs Türk Federe Devletini ziyaret etmesi hakkındaki vaki davetin uygun bulunduğuna dair Başkanlık tezkeresi. (3/1291)

BAŞKAN — Bir başka Başkanlık Divanı tezkeresini takdim ediyorum :

Genel Kurula

Kıbrıs Türk Federe Devletinin kuruluşunun üçüncü yıldönümü münasebeti ile Kıbrıs'ta düzenlenen törenlerde ve yeni Meclis binasında yapılacak ilk özel birleşimde bulunmak üzere bir Parlamento Heyetimizin Kıbrıs Türk Federe Devletini ziyaret etmesine dair vaki davetin uygun olacağı yolundaki Divan görüşünün Genel Kurula sunulması, Başkanlık Divanının 1 . 3 . 1978 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Yüksek Genel Kurulun tasviplerine arz ederim. Saygılarımla.

Sırrı Atalay

Cumhuriyet Senatosu Başkanı

BAŞKAN — Biraz evvel Yüksek Heyetin bilgilerine sunulan Heyetin davetine dair bir takdim tehir hatası olmuştur. Özür dileriz.

Bu önergeyi oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

7. — Hapishane ve tevkifhanelerin durumu hakkında kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin 2 ay uzatılmasına dair tezkeresi. (3/1286, 10/39)

BAŞKAN — Bir önerge var, takdim ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Hapishane ve tevkifhanelerin durumu hakkında kurulan Araştırma Komisyonumuzun görev süresi 1 . 3 . 1978 tarihinde sona ermektedir.

Konunun açıklığa kavuşması için 1 . 3 . 1978 tarihinden itibaren İttüzüğün 136 ncı maddesi uyarınca 2 ay daha çalışma süresi verilmesini arz ederim.

Saygılarımla.

Araştırma Komisyonu Başkanı
Mehmet Feyyat

BAŞKAN — Hapishane ve tevkifhanelerin durumu hakkında kurulan Araştırma Komisyonunun 1 . 3 . 1978 tarihinde görev süresi sona ermiştir, bu tarihten başlamak üzere 2 ay daha görev süresinin uzatılmasını oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

8. — TRT yönetiminin tutunu, TRT Genel Müdürleri ile yargı kararlarının tatbiki hakkında kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin 2 ay uzatılmasına dair tezkeresi. (3/1280, 10/31)

BAŞKAN — Bir başka önergeyi takdim ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 9 . 6 . 1976 tarihli 74 ncü Birleşiminde kurulması kabul edilen «TRT» hakkında Araştırma Komisyonumuzun görev süresi 23 . 2 . 1978 tarihinde sona ermiştir.

İttüzüğümüzün 136 ncı maddesi gereğince 23 Şubat 1978 tarihinden başlamak üzere iki ay müddetle çalışma süresinin verilmesini arz ederim.

Saygılarımla.

Araştırma Komisyonu Başkanı
Suphi Gürsoytrak

BAŞKAN — TRT hakkında kurulan Araştırma Komisyonunun görev süresi 23 . 2 . 1978 tarihinde sona ermiştir.

Bu tarihten başlamak üzere 2 ay görev süresinin uzatılmasını oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

9. — Çocuk mahkemeleri kurulması konusunda kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin 2 ay uzatılmasına dair tezkeresi. (3/1285, 10/38)

BAŞKAN — Bir başka önergeyi takdim ediyorum :

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Çocuk mahkemeleri hakkında kurulan Araştırma Komisyonumuzun görev süresi 23 . 2 . 1978 tarihinde sona ermektedir.

Konunun açıklığa kavuşması için 23 . 2 . 1978 tarihinden itibaren İçtüzüğü'nün 136 ncı maddesi uyarınca iki ay daha çalışma süresi verilmesini arz ederim.

Saygılarımla.

Araştırma Komisyonu Başkanı
Atıf Benderlioğlu

BAŞKAN — Çocuk mahkemeleri hakkında kurulmuş olan Araştırma Komisyonunun görev süresi 22 . 2 . 1978 tarihinde sona ermiştir. Bu tarihten başlamak üzere görev süresinin uzatılmasını oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

10. — Yabancı devletler ve milletlerarası kurullarla yapılan Andlaşmalara dair kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin 2 ay uzatılmasına dair tezkeresi. (3/1284, 10/43)

BAŞKAN — Son önergeyi takdim ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Yabancı devletler ve milletlerarası kurullarla yapılan andlaşmalara dair kurulan Araştırma Komisyonumuzun görev süresi 1 . 3 . 1978 tarihinde sona ermektedir.

Konunun açıklığa kavuşması için 1 . 3 . 1978 tarihinden itibaren İçtüzüğü'nün 136 ncı maddesi uyarınca, 2 ay daha çalışma süresi verilmesini arz ederim.

Saygılarımla.

Araştırma Komisyonu Başkanı
Orhan Vural

BAŞKAN — Yabancı devletler ve milletlerarası kurullarla yapılan andlaşmalara dair kurulan Araştırma Komisyonunun görev süresi, 1 . 3 . 1978 tarihinde sona ermiştir. Bu tarihten başlamak üzere 2 ay görev süresinin uzatılmasını oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

11. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatıyla ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/24)

BAŞKAN — Sayın Yiğit Köker?... Yok.

12. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, İstanbul'da Aksaray ve Sultanhamam'da vukubulan yangınlar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/27)

BAŞKAN — Sayın Yiğit Köker?... Yok.

13. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın, Keban Barajı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/50)

BAŞKAN — Sayın Ünsal?... Yok.

14. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, son altı ay içinde temeli atılan tesislere dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/53)

BAŞKAN — Sayın Çelebi?... Yok.

15. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Nejat Sarlıcalı'nın ithal edilen bitkisel yağ ve margarin konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/63)

BAŞKAN — Sayın Sarlıcalı?... Yok.

16. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Adana iline bağlı bazı ilçe köylerindeki YSE ve bayındırlık hizmetlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/66)

BAŞKAN — Sayın Öner?... Yok.

V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yönetmelik hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/16) (S. Sayısı : 688)

BAŞKAN — Hükümet?... Yok.

2. — 1975 yılı kömür üretimi, dağıtımı, müracaat ve dağıtım tarihleri hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/30) (S. Sayısı : 704)

BAŞKAN — Komisyon ve Hükümet?... Yok.

IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI (Devam)

17. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Mayıs 1977 tarihinde İstanbul Taksim Cumhuriyet Alanında meydana gelen olaylara dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/167)

BAŞKAN — Sayın Çelebi?... Yok.

18. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Ocak 1974 tarihinden sonraki teşvik belgesi imalat izni ve fiyat tespiti işlemlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/168)

BAŞKAN — Sayın Çelebi?... Yok.

19. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyyazi Ünsal'ın, TC Ziraat Bankasının açtığı krediler ve bunlara bağlı harcamalar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/169)

BAŞKAN — Sayın Ünsal?... Yok.

20. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, traktör imali, ithali ve bu hususa ilişkin kurulmuş şirket ve holdingler hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/170)

BAŞKAN — Sayın Öner?... Yok.

21. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Tarım ürünlerinin taban fiyatlarının tespit ve ilanı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/171)

BAŞKAN — Sayın Öner?... Yok.

22. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, sıtma ve bulaşıcı hastalıklarda mücadele hususunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/172)

BAŞKAN — Sayın Öner?... Yok.

23. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyyazi Ünsal'ın, işkence olayları hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/173)

BAŞKAN — Sayın Ünsal?... Yok.

24. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, çay üretimi ile ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/174)

BAŞKAN — Sayın Doğan?... Yok.

25. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, sağlıkta can güvenliği konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/175)

BAŞKAN — Sayın Doğan?... Yok.

26. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, TKİ. Şark Linyitleri Aşkale İşletmesi dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/176)

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu?... Burada. Konuşacak mısınız efendim?...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Hayır. Önergem açık efendim.

BAŞKAN — Önergeyi tekrar okutuyorum, oylarınıza arz edeceğim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Türkiye Kömür İşletmeleri Şark Linyitleri Aşkale İşletmesi işyerinde Haziran 1976 tarihinden beri sürüp gitmekte olan toplu sözleşme ihtilaflarını kesin çözüme bağlamak için gereken ilgiyi göstermeyenlerin ve işlemleri yürütmeyenlerin ve Türkiye'mizde ve yörede kış aylarına yaklaştığımız şu günlerde, yakıt darlığı ve gereksinmesi nedeniyle halkımızın soğuğa karşı korunma çabalarına kulak vermeyip bu sıkıntıların aza-tılması yolunda önlem atacağı yerde, Şark Linyitleri Aşkale ocaklarını kapatmak suretiyle çevre halkını tezek ve odun yakımına mecbur bırakan, bu nedenle halkı ekonomik olmayan yakıt türlerini kullanmaya yönlendirerek, toprağın verimini zenginleştirmede çok önemli bir gereç olan hayvansal gübrenin tezek olarak yakılmasına ve ayrıca ormanlarımızı yok etme pahasına odunun yakıt olarak kullanılması sonucunda ülkemizin bu çok değerli doğal servetinin tükenmesine sebebiyet verenlerin işlemlerinin araştırılması ve bu konuda bilgi edinilmesini sağlamak amacıyla İçtüzüğün 133 nci maddesi gereğince bir Senato Araştırması yapılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Erzurum

Hilmi Nalbantoğlu

BAŞKAN — Sayın üyeler; biliyorsunuz ki, Tüzüğüme göre araştırma önergeleri üzerinde önce önerge sahiplerinden birisi, sonra Hükümet konuşur idi. Tüzüğümüzün hükmü budur; fakat Hükümet üyelerinin uzun bir süre bu önergelerle ilgili olarak salonda bulunmayışları dolayısıyla Genel Kurulunuzca Hükümetin bulunmadığı takdirde dinlenmesine lüzum olmadığı karar altına alınmış idi. Bu itibarla, aynı yolda muamele icra edilecektir.

Şimdi, Sayın Nalbantoğlu konuşmayacak. Önergesi okundu. Önergesinde istenilen husus için bir araştırma komisyonu kurulup, kurulmaması oylarınıza arz edilecek. Araştırma Komisyonu kurulup, kurulmaması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kurulmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu araştırma komisyonları için mahiyetine göre üye sayısına sahip olmaktadır; fakat Heyeti Umumiyenin tereküp tarzına göre hesaba en iyi gelen şeklinin 15 olduğu tatbikatla tespit edilmiş ve umumiyetle de görev süreleri iki ayla tahdit edilmiştir. Gerçeğinde Ankara dışında da vazife görmek hususu da dahil olmak üzere oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Yani, 15 üyeden teşekkül edecek, iki ay görev süresi olacak ve icabı halinde Ankara dışında da görev yapabilecek.

27. — *Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Kamu İktisadi Teşebbüsleri üzerindeki denetimin etkinliği, mahiyet ve şümulü hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/77)*

BAŞKAN — Sayın Özgüneş?.. Burada. Konuşacak mısınız Sayın Özgüneş, yoksa önergenizi mi okutayım?..

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Önergem okunsun kâfi Sayın Başkan.

**BAŞKAN — Önergeyi takdim ediyorum :
Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına**

Milli ekonomimizde çok önemli bir yeri olan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin teknik denetimi Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunca yapılmaktadır. Bu Kurulca hazırlanan raporlar 12 . 5 . 1964 gün ve 468 sayılı Kanun ile bu Kanunu değiştiren 15 . 8 . 1977 gün ve 2102 sayılı Kanun gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonuna sunulmaktadır.

468 sayılı Kanuna göre Karma Komisyonca hazırlanan raporlar, önce Cumhuriyet Senatosunda, daha sonra Millet Meclisinde görüşülmekte iken 2102 sayılı Kanun bu usulü kaldırmış, yerine Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonunda uygulanan usulü benimsemiştir. Buna göre, Karma Komisyon raporları Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütün üyelerine dağıtılmakta; dağıtım tarihinden itibaren 30 gün içinde siyasi parti gruplarından, Türkiye Büyük Millet Meclisinin en az 10 üyesinden veya Hükümetten bir itiraz vaki olmazsa raporun kesinleştiği kabul edilmektedir.

Açıkça görülmektedir ki, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin denetiminde ağırlık noktası Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulundadır. Karma Komisyonun tüm üyeleri siyasi kişilerdir. Bir işletmenin denetimi için yeterli bilgi, tecrübe ve mesleklere sahip bulunmaları zaruri değildir. Kaldı ki, Karma Komisyon müzakerelerini Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu raporları üzerinde yapmaktadır. Bu bakımdan

da Karma Komisyonca teknik bir denetim beklenebilir. Bu Komisyonca yapılmakta olan denetim esasen teknik değil, siyasiydir.

Bu durumda Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunca kullanılan denetim metotları, denetimin mahiyet ve şümulü önem kazanmaktadır.

Bir işletmenin denetimi ve elbette sadece işlemlerin ve harcamaların mevcut mevzuata uygun olup olmadığını arayan, mali ve cezai sorumlulukları tespit eden bir faaliyet değildir. Söz konusu olan denetim, bir işletmenin en az rasyonellik, verimlilik ve kârlılık bakımından sürekli olarak incelenmesini, bunları etkileyen unsurların tespitini, sonuçlarının değerlendirilmesini, olumlu etkenlerin geliştirilmesini, olumsuzların asgariye indirilmesi için alınması gerekli tedbirlerin ortaya konulmasını ihtiva eder.

Etkili bir denetim, işletmenin verimini ölçer, çalışanları daha iyiye doğru teşvik eder, yönetim ve işletme usullerindeki boşlukları ve aksaklıkları ortaya çıkarır, üretimde üstün standartlar sağlar.

Kanunlarımız, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin çağdaş işletmecilik ilkelerine göre çalışıp çalışmadıklarını sürekli olarak denetlenmesini, maliyet ve hesaplarının emsal kurumlardakilerle kıyaslanmasını, sonuçların analitik bir değerlendirmeye tabi tutulmasını öngörmüştür. Bu kanunların ve edinilen tecrübelerin ışığı altında hazırlanmış bulunan Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Denetleme Kılavuzu, yapılması gerekli denetimi, teftiş, kontrol, revizyon ve gözetim gibi isimler altında yapılan diğer murakabe biçimlerinden ayırmış; iktisadi denetlemeyi mahiyet ve şümul bakımından şöyle tespit etmiştir :

— Denetlemenin geniş kapsamlı bir türü olan iktisadi denetleme ise; kuruluşların modern işletmecilik ilkelerine göre rasyonellik, verimlilik ve kârlılık yönlerinde sürekli olarak incelenmesini ve kuruluşların belirlenen hedeflere ulaşabilmesi için alınması gerekli tedbirleri göstermeyi amaçlar. (Sayfa : 5)

Kılavuz, iktisadi denetleme için ilkeler de tespit etmiştir. Bu ilkelerden birkaçını buraya almakta faydalar vardır :

Raporlar, yalnızca görülenleri kâğıt üstüne döktürüp yansıtmakla kalmayıp, olan bitenlerin nedenlerini de arayıp, açığa vuracak ve bu arada elde edilen sonuçları doğuran çeşitli etkenler arasındaki karşılıklı ilişki ve tepkileri dile getirecektir. (Sayfa : 9)

Yalnızca işlem ve harcamaların mevzuata uygunluğu, belgeler ve kayıtlar arasındaki aykırılıklar, mali ve cezai sorumlulukların tespiti gibi nispeten dar

sayılabilecek sınırlar içine sığması imkânsız bulunan iktisadi denetlemenin, kusur ve kusurluyu arayıp buluşu olmaktan ziyade, doğru yön verici, ışık tutucu vasfı ağır basar. (Sayfa : 6)

— Rapor anaçizgilerle söz konusu kuruluşun;

- a) Ne olduğu,
- b) Nasıl çalıştığı,
- c) Ne sonuçlar elde ettiği,
- d) Niçin o sonuçları aldığı,
- e) Daha iyi sonuçlara ulaşabilmesi için neler yapabileceği soruların cevaplandırarak hacimde düzenlenmelidir. (Sayfa : 11)

— Raporlar, yıllar yılı kalıplaşmış metinler halinde tekrar edilmekte olduğu izlenimini bırakmayacak biçimde işlenmelidir. (Sayfa : 12)

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin muhteva ve şümüli yukarıda belirtilen esaslara uygun olarak denetlenmediğini iddia etmek çok zordur.

Gerçek şudur ki, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunca, işletmelerin genellikle sadece durumları tespit edilmekte, mali ve idari işlemlerin mevzuata uygun olup olmadığı araştırılmakta, analitik bir değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Rasyonellik, verimlilik ve kârlılık unsurları, bunları etkileyen faktörler dikkate alınmamaktadır. O kadar ki, raporlarda işletmelerin yıllık kâr ve zararları sadece rakam olarak ifade edilmekte, bunlar üzerinde değerlendirme yapmaktan kaçınılmaktadır.

Bu tutumun işletmeleri dinamizmden uzaklaştıracağı, özellikle yöneticilerde mevzuata uymakla yetinme alışkanlığı yaratacağı kuşkusuzdur. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin asla tatminkâr olmayan bugünkü durumlarında, yetersiz ve yanlış denetimin çok büyük bir hissesi vardır. Bu kurumlar, özellikle, karar organları, personel idaresi, iç denetim, yönetim, planlama, araştırma ve geliştirme, donatım bakımından çağın uygun metotlarla denetlenmedikçe, verimlilik ve kârlılık beklemek mümkün değildir.

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun Kamu İktisadi Teşebbüsleri üzerindeki denetimini bir taraftan yukarıda belirtilen kılavuza uygun hale getirme gayretleri içine girerken, öbür taraftan bu kılavuzu ilgili kurumlardan, özellikle üniversitelerimizden yardım görenek, analitik değerlendirmeye ve tedbirler önermeye ağırlık veren bir yönde geliştirilmesinde zaret vardır.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri üzerindeki denetimin etkinliği, mahiyet ve şümüli hakkında bilgi edinmek

üzere Anayasanın 88 nci, ve İçtüzüğüün 133, 138 nci maddelerine göre Cumhuriyet Senatosu Araştırması açılmasını arz ederim.

Cumhuriyet Senatosu Üyesi
Mehmet Özgüneş

BAŞKAN — Sayın Özgüneş, ilave edeceğiniz hususlar var mı?.. Konuşacak mısınız?..

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Hayır konuşmayacağım.

BAŞKAN — Konuşmayacaksınız.

FERİD MELEN (Van) — Usul hakkında.

BAŞKAN — Usul hakkında, Sayın Melen buyurun efendim.

FERİD MELEN (Van) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

Konuşulan konu çok önemli bir konudur. Bu konu hakkında oy verebilmek için ve bir kanaata varabilmek için, şahsen Hükümetin bu hususta görüşünü öğrenmeye ihtiyaç görüyorum. Sanıyorum ki, başka arkadaşlar da bu ihtiyacı duyacaklardır.

Hükümet, Meclis çalışmalarına demokratik bir rejimde katılmaya mecburdur ve Başkanlığımızın da Hükümeti buraya getirmek vazifesidir. Olabilir, bazı Bakanlar görevlerini ihmal edebilirler, gönülden gelmeyebilirler; ama başka teşebbüsler yapmak lazımdır. Fılvaki Senatamız bir karara varmıştır; ama ben bu kararı pek yerinde görmüyorum, başka teşebbüsler yapmak lazımdır. Pekâla Senato Başkanlığı Başbakanın dikkatini çekebilir, Bakanların bu mevzuları konuşurken Senatoda Mecliste bulunmasını isteyebilir. Hükümetin buna karşı geleceğini, mukavemet edeceğini de sanmıyorum; yani vazifeleri kendilerine hatırlatıldığı takdirde behemehal buraya gelirler. Gelmedikleri takdirde de bana göre bir müeyyide tatbiki imkânı da vardır. Meclis soruşturması açılabilir bir bakan hakkında, «Vazifesini yapmıyor ve Meclis çalışmalarını kolaylaştırıyor.» diye.

Hatta bir aralık ben bunu Sayın Senato Başkamıyla da konuşmuştum. Hükümeti zorlamak, buraya getirmek mümkündür. Bu imkân varken, Hükümetimiz olarak çok önemli meseleleri oturup burada konuşmak demokratik bir anlayışa uymaz ve sanıyorum ki Anayasanın esprisine de uymayan bir tatbikat olur.

Ben Umum Müdürdüm o zaman; tek parti dönemi de hatırlıyorum. Tek parti döneminde Hükümetin bulunmadığı zamanlar olmuştur ve Meclis Başkanı o tarihte dahi, «Hükümet gelecektir bu mevzuları sonra konuşacağız; celseyi tatil ediyorum.» demiştir.

Bence Başkanlık Divanı bunları yaptıktan sonra Hükümet gelmezse, o vakit başka tedbirler düşünmeli; ama Hükümetin bulunmasına ihtiyaç görülen her mevzuda behemehal buraya Hükümeti getirmelidir. Başka türlü bir tatbikat yürütüldüğü takdirde, sanıyorum ki, Anayasa rejimimiz, demokratik rejimimiz bundan büyük zede alır. Hükümet kendi başına başka bir istikamette çalışır ve Meclis de kendi başına başka bir istikamet tutabilir. Halbuki, demokratik rejimde bu iki gücün beraber çalışması lazımdır ve dünyanın her yerinde beraber çalışır.

Kaldı ki, bu Hükümetin murakabeden kaçmak isteyeceğini de sanmıyorum. Yıllarca muhalefet döneminde bunun üzerinde ısrarla durmuş insanlardır. Bu anda bundan kaçacaklarını sanmıyorum. Yetişir ki, biz bize düşen vazifeyi yapalım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Melen, usul hakkında bir teklifte bulunmuşlardır. Tüzüğümüz zaten Hükümetin dinlenmesini amirdir. Ancak, uzun tecrübelerden sonra almış olduğu eski bir karardan bahsettim ben. O karara göre muamele icra ettim; ama usul hakkında bir tekliftir. Bu teklifi yeniden Yüksek Heyetin oylarına arz etmek durumundayım.

Sayın Melen'in teklifi şudur: «Tüzüğümüz gereğince mühim konular üzerine verilmiş olan araştırma önergelerinde Hükümetin de fikrinin alınması mutlaka lazımdır. Alınmış olan bir karar olmasına rağmen bu yola gidilmesinde fayda vardır.» derler ve bu hususu teklif ederler. Ben oylarınıza arz ediyorum...

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, Sayın Melen'in teklifi bu konuya mahsus olarak mı efendim?

FERİD MELEN (Van) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Hayır efendim. Tüzüğümüzü müsaade buyurun okuyayım efendim.

İçtüzüğümüzün 135 nci maddesinde şöyle denmektedir: «Cumhuriyet Senatosu araştırmasına ait görüşmede; önce önergeyi veriler, sonra Hükümet adına konuşacak bakan dinlenir. Neticede, araştırma komisyonu kurulup kurulmamasına işari oyla karar verilir.»

Şimdi, esas Tüzüğümüz hükmü budur, yani Hükümetin dinlenmesi bu maddeye göre lüzumludur. Ancak, Yüksek Heyet bir karar almıştır; «Bakanlar bulunmuyor» diye o günün şartları içerisinde ve o karara bütün Umumi Heyet üyeleri oy kullandılar; ama o günün şartları içerisinde, Bakanlar bulunmu-

yor idi ve bakanların bulunması temin edilemediği için böyle bir karar aldılar ve «Bakanlar dinlenmese de komisyonun kurulmasına Yüksek Heyet karar verebilir.» dediler ve o yolda bir karar alındı.

Şimdi, Sayın Melen, «Tüzük hükmünün aynen tatbikinde fayda vardır.» teklifini tekrarlarlar.

Bunun yanında aydınlatıcı bir malumat da arz edeyim:

İçtüzüğün 134 ve 135 nci maddeleri uyarınca, Genel Kurula sunulmasını müteakıp ikinci birleşim gündemine alınan araştırma önergelerinin görüşülmesinde ilgili bakan bulunmazsa, önerge sahibinin konuşmasından sonra, önerge oylanır. 138 nci maddeye göre, hazırlanan araştırma komisyonu raporunun görüşülmesinde de bakanların bulunmaması halinde, komisyon raporu üzerinde görüşme açılır.

Danışma Kurulunun 30 . 1 . 1975 tarihli 4 No. lu kararı, Genel Kurulun 25 . 3 . 1975 tarihli 44 ncü Birleşiminde kabul edilmiştir; yani Danışma Kurulu kararı olarak Yüksek Heyetin tasdikine sunulmuş bir karardır tatbik etmekte olduğumuz karar.

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Evet, buyurun.

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Aksi görüş için söz istiyorum.

BAŞKAN — Teklifin aleyhinde, buyurun efendim.

Usul hakkındaki tekliflerin lehinde, aleyhinde birer sayın üyeye 10'ar dakika söz verilir.

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Bir raslantı diyebilirsiniz, konuyla yakından ilgili olan bir üyeyim. Bir defa Danışma Kurulunun Sayın Başkanlıkça açıklanan kararının alındığı toplantılarda oy kullanmış bulunuyorum. Neden alındığı noktasında, o günün görüşmeleri gayet iyi hatırlıyorum.

İkincisi, Hükümetin buraya gelmemesinden ve parlamenterlerin denetim görevlerini yapmasını getmemek suretiyle engellenmesinden öteden beri şikâyetçi olan bir arkadaşımızım, bir üyeyim.

Bendeniz 1973 yılında buraya geldim, 15 gün sonra yazılı soru önergesi verdim. Sanıyorum ki, 1 500 gün oldu, cevap almış değilim. Yazılı soru önergem var, üç yıl geçti cevap almış değilim.

Şu gündemde biraz evvel adım okundu, maalesef burada bulunamadım, üç tane araştırma önergem var. Türk politikasının sanıyorum ki, son yılların çok yakından ilgilendiren tartışma konularıyla ilgili.

Birisi, plansız, programsız yatırımlar yapıldığı yoldaki iddialar ne ölçüde doğrudur? Bunu Cumhuriyet Senatosu araştırın.

Birisi, 36 yurttaşımızın Taksim Meydanında ölmesine müncer olan olayda, sağın söylediği gibi sol mu suçludur?.. Solun söylediği gibi sağ mı suçludur?.. Bu mesele üzerinde Cumhuriyet Senatosu tartışmaları kesecek bir araştırma yapın.

Başkaları da var; ama ben ısrar ediyorum ki, Hükümet gelsin izahat versin ve ben çıkıp gidiyorum veya başka arkadaşlarımızın yaptıkları gibi, Hükümet bulunmadan bu önergelerin görüşmesine rıza göstermiyorum. Fakat, eğer bugün biraz önce burada huzurunuzda konuştuktan sonra dışarı çıkmak ihtiyacım olmasaydı, rıza gösterecektim. Çünkü dönem bitiyor, bir parlamenterin dönemi bitiyor, 6 yıl burada dönem, verdiği bir önergeyi sonuçlandırmak mümkün olmuyor. Bu İktisadi maddesi bugünkü şekliyle uygulandığı sürece, daha doğrusu İktisadi maddesi Danışma Kurulu kararının aksine uygulandığı sürece, burada parlamenterin görev yapma imkânı fiilen, belki de yaptığı fiilden dolayı suçlu olan, ceza hukuku yönünden suçlu olan icra üyesi, bakan tarafından önleniyor. Bu bakanlara bu hakkı vermemek lazım. Sayın Melen'in üzerinde durduğu konuyla yine bir yönüyle ilgiliyim.

1967 yılından beri Kamu İktisadi Teşebbüslerinin denetimi maalesef Genel Kurullarımızdan geçmemiştir. 1974 yılı sonuna göre denetlenen kuruluşlarla ilgili raporlar duruyor. İbra edilenler, edilmeyenler var, yüz milyonlarca lirayı vermişiz. Meselâ, komisyonun 1974 yılı çalışmalarında tespit ettiği suiistimaller var, kayırmalar var; ama bunu Genel Kurula getirip konuşamıyoruz; yani konu çok önemli.

Sayın Melen, lütfedip katılırlarsa, bu konuya mahsus olmak üzere istedikleri gibi bir karar alalım; ama Cumhuriyet Senatosunun denetim hakkını bakanların fiilen önlemeleri olanağını kendilerine veremeyelim.

Onun için söz aldım, teşekkür ederim, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım;

Bir usul teklifidir diye müzakere açtım, ancak sonradan muttali olduğum. Danışma Kurulu raporu üzerine alınmış bir karar olduğu için, bu teklifi burada muameleye koymadan Danışma Kuruluna tekrar götürüp, onun kararını Yüksek Heyete tekrar arz etmek üzere, şimdiye kadar takip edilen usul aynen takip edilecektir.

Şimdi, Sayın Özgüneş «Önergelerine ilave edecikleri bir husus olmadığını» beyan etmişlerdir. Önerge, Araştırma Komisyonu kurulup kurulmaması hususuyla ilgilidir. Araştırma Komisyonu kurulması hususunu oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kurulması biraz evvel kabul edilmiş bulunan Araştırma Komisyonu ile ilgili olarak tespit edilmiş bulunan hususları tekrarlıyorum: 15 üyeden teşekkül edecektir, (2) ay görev süresi olacaktır ve gerektiğinde Ankara dışında vazife görecektir. Bu hususları oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

28. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın, Van - Muradiye - Çaldıran ve Erciş yörelerinde husule gelen deprem dolayısıyla yapılan yardımlara, inşa edilen konutlara ve bu hususta meydana geldiği söylenen suiistimallere dair Araştırma önergesi. (10/78)

BAŞKAN — Sayın Feyyat, önergenizle ilgili işleme geçiyoruz. Önergenize ilave edeceğimiz bir husus var mı efendim?..

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hayır, yok efendim.

BAŞKAN — Sayın Feyyat'ın önergelerini takdim ediyorum:

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıda konusu açıklanan araştırma önergemizin İktisadi 133 ve müteakip maddeleri uyarınca gündeme alınmasına delaletlerinizi saygıyla rica ederim.

29 . 11 . 1977

İstanbul Senatörü

Mehmet Feyyat

Geçen yıl Van - Muradiye - Çaldıran - Erciş yörelerinde husule gelen depremden dolayı Türk tarihinin ender kaydettiği kıvanç verici Ulusal bağlılık ve cömertliğin sonucu olarak rakamlarla ifade edilemeyecek kadar yardımların yapıldığı ve halkımızın bu afetin elim üzüntüsüne katlandığı izahattan varestedir. Buna karşılık Türk Ulusunun yüceliğine tam ters düşecek çirkin cephe yönetiminin gözyumduğu ve sebebiyet verdiği ve Türk Ulusunun yüce haysiyeti ile bağdaşmayan yolsuzlukların, hırsızlıkların, yağmaların ve Başbakanın yakınlarının çıkar sağlamaları gibi üzücü eylemlerin zuhur ettiği, keza izahattan varestedir.

Seçim öncesi İmar - İskân Bakanlığı ve Sanayi Bakanlığının ayrı ayrı partilerce seçimden sonra aynı parti tarafından ve Maliye Bakanlığının ayrı parti-

ce fırsat ve ganimet telâkki edilerek suiistimal suçlarının kaynağı haline getirilmesi sonucu vaat edilen onbin konuttan ancak çok cüzi bir kısmının şartnamelere uymayacak biçimde yarım yamalak ikmal edilmesi ve bunlar için de işgal tuanağının tutulması (Muradiye, Yumaklı, Keçikıran, Kozluca, Aşağıgüz ve Alkasna köylerinde olduğu gibi) gerçeği ayrıca altyapı tesisi, su, yol, tuvalet, hayvan barınağı ve benzeri zorunlu ihtiyaç yerlerinin yapılmaması, hatta projelerde evlerin bacalarının tespit edilmemesi bacasız evlerin yapılarak bilahara düzeltilmesi cihetine gidilmesi istenilen ideal nitelik ve standartlarda yapılmayan kum yığını halindeki biriketlerin evleri perişan hale getirdiği, keza yapılan gecekondumsu barınakların dışardan su, kar ve çamurlar tarafından perişan bir hale gelmesine neden olacak biçimde zemin seviyesinde yapılması, kereste stoku suiistimalinin bütün halk tarafından bilinmesi, Devlet tarafından gönderilen kerestelerin nakliyesini Hacı Ali Demirel'lerin deruhte etmesine ve nakledilen bu kerestelerin mahallinde gereği gibi yetkililere teslim edilmiş gibi göstererek tekrar el altından

vurguncular tarafından kaçırılması ve yağına edilmesi, Lice ve Varto depremezdelelerinin çocuklarına üniversiteye giriş için kontenjan ayrıldığı halde bu yöre çocuklarının tahsil durumlarının gözönünde bulundurulmaması karşısında bilahara pekçok suiistimaller zincirinden bahsetmek üzere işbu örneğinin muameleye konmasını arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Feyyat önergesine ilâve edecek başka bir husus göstermediği cihetle, Araştırma Komisyonu kurulması hususunu oylarınıza arz edeceğim. Kurulmasını kabul edenler?.. Kabul etmeyenler?.. Kabul edilmiştir.

Komisyonun 15 kişiden ibaret olması ve iki ay süre ile görevlendirilmesi, gereğinde Ankara dışında da vazife görmesi hususlarını oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler?.. Kabul etmeyenler?.. Kabul edilmiştir.

Gündemimizde 21 nci sıradan 32 nci sıraya kadar Dilekçe Karma Komisyonu raporları yer almaktadır. Dilekçe Karma Komisyonunun Başkanı, Sözcüsü, Başkanvekili salonda bulunmadığından görüşülmesine imkân yoktur .

V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER (Devam)

3. — *Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporlarının Genel Kurulda ne şekilde işleme tabi tutulacağına dair önergesi ve Anayasa ve Adalet Komisyonu Raporu. (C. Senatosu : 5/6) (S. Sayısı : 761)*

BAŞKAN — Sayın Mehmet Özgüneş'in önergesiyle ilgili işleme geçiyoruz. Komisyon Başkanı Sayın

Betil de burada bulunmadığından bu maddenin de görüşülmesine imkân yoktur.

Gündemimizde başka madde bulunmadığından 7 . 3 . 1978 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 16.04

VI. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — *Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Cihat Alpan'ın, muhtelif karargâh ve karargâh destek kıtaları için son mali yılda yapılan cari yatırım, transfer ve harcamaların tutar ve toplamalarının ne olduğuna dair sorusu ve Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'ın yazılı cevabı. (7/858)*

Cumhuriyet Senatosu

Özel

27 . 1 . 1978

7/858

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 88 nci ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 117, 120 nci maddelerine dayanarak; 1978 mali yılı Bütçe görüşmeleri

için yaptığım hazırlığa dahil konulara ilişkin ekteki sorularımın, Sayın Milli Savunma ve İçişleri Bakanları tarafından 15 gün zarfında yazılı cevaplandırılmasına delaletlerini rica ederim.

Saygılarımla.

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye

M. Cihat Alpan

Cumhuriyet Senatosu Üyesi M. Cihat Alpan'ın Yazılı Olarak Cevaplandırılması İstemi ile Sayın Milli Savunma ve İçişleri Bakanlarına sunduğu sorular Bütçe uygulamasının kesin hesap sonuçları bağlanmış olan en son mali yılda :

1. Genel Kurmay Başkanlığı karargâhı ve karargâh destek kıtaları,
2. Milli Savunma Bakanlığı karargâhı ve karargâh destek kıtaları,
3. Kuvvet Komutanlıkları karargâhları ve karargâh destek kıtaları,
4. Ordu karargâhları ve karargâh destek kıtaları,
5. Bir kolordu, birer tümen (her türden) karargâhı ve karargâh destek kıtaları,
6. Yurt içi bölge komutanlıkları karargâhı ve karargâh destek kıtaları,
7. Bağımsız bir piyade tugayı, bir zırhlı tugay, bir mekanik tugay, bir zırhlı süvari tugayı, bir eğitim tugayı (her türden) bir jandarma tugayı (her türden) karargâh ve karargâh destek kıtaları,
8. Her sınıftan birer alay karargâhı (piyade, topçu, tank, muhabere, istihkâm, jandarma gibi her türden) ve karargâh destek kıtaları için aynı mali yılda yapılan cari, yatırım, transfer harcamalarının tutarları ve toplamları ne kadardır?
9. Bu cari harcamaların içinde, personele ilişkin özlük hakları ödeneklerinin oranı genel olarak nedir?

27 . 1 . 1978

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye

M. Cihat Alpan

TC

Milli Savunma Bakanlığı

Ankara

27 . 2 . 1978

Sayı : 1978/119/SA

Konu : Yazılı soru önergesi.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : Cumhuriyet Senatosu Başkanlığının 8.2.1978 tarihli ve 14208-6207-7/858 sayılı yazısı.

Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Cihat Alpan'ın, muhtelif karargâh ve karargâh destek kıtaları için son mali yılda yapılan cari, yatırım ve transfer harcamalarının tutar ve toplam-

larının ne olduğuna dair, Milli Savunma Bakanına yönelttiği yazılı soru önergesi aşağıdaki şekilde cevaplandırılmıştır.

Milli Savunma Bakanlığına ayrılan çeşitli ödenekler her yıl bütçe kanunlarında gösterilmektedir.

Arz ederim.

Hasan Esat Işık

Milli Savunma Bakanı

2. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, genel yayınlar dışında kanuna aykırı nitelikteki yayınların ne şekilde takip edildiğine dair sorusu ve Adalet Bakanı Mehmet Can'ın yazılı cevabı. (7/866)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Sayın Adalet Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delalet buyurulmasını saygılarımla arz ve rica ederim.

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye

Prof. Fethi Çelikbaş

1. Bakanlığınızda genel yayınlar dışında, Devletimizin nitelikleri ve temel nizamı ile ilgili Anayasa ve diğer yasalar hükümleri ve yine Anayasamıza ve diğer yasalarda temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmasına mani hükümlerine karşı meydan okurcasına yapılan ve her geçen gün artarak devam ettirilen neşriyat ve dergilerin takip ve tetkiki ile görevli bir büro var mıdır? Ne zaman kurulmuştur? Ve kadrosu nedir?

2. Böyle özel bir büro yoksa, yukarıda belirttiğimiz nitelikte kanuna aykırı yayınlar ne suretle takip edilmektedir? Ve bu çalışmaları tatmin edici buluyor musunuz?

3. «Aydınlık», «Özgürlük Yolu» dergilerinin Ocak 1978 tarihli nüshalarında yer alan yazılar hakkında ne muamele yapılmıştır?

TC

Adalet Bakanlığı

Ceza. İş. G. Müdürlüğü

Sayı : 3.4.4.1978

Konu : Cumhuriyet Senatosu Üyesi Fethi Çelikbaş'ın yazılı soru önergesinin cevaplandırıldığı Hk.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 13 . 2 . 1978 gün ve Genel Sekreterlik, Kanunlar Müdürlüğü 14330-6265, 7/866 sayılı yazıları.

Cumhuriyet Senatosu Üyesi Fethi Çelikbaş'ın, genel yayınlar dışında kanuna aykırı nitelikteki yayınların ne şekilde takip edildiğine dair, Bakanlığımıza yönelttiği ve ilgi yazıları ekinde tevdi buyurulan yazılı soru önergesinin cevabı aşağıda arz olunmuştur.

Cumhuriyet Senatosu Üyesi Sayın Fehi Çelikbaş vaki sorularında; Bakanlığımızda, genel yayınlar dışındaki neşriyat ve dergileri takip ve tetkikle görevli bir büro bulunup bulunmadığı, böyle bir büro mevcut ise, kuruluş tarihi ile kadrosu ve «Aydınlık», «Özgürlük, Yolu» dergilerinin Ocak 1978 tarihli sayılarında yer alan yazılar dolayısıyla yapılan işlem hakkında bilgi istemektedir,

Malumları bulunduğu üzere, bir fiilin suç olup olmadığını takdir ve suç unsurlarının tespiti halinde kanuni gereğinin yapılması, yasalarımızın Cumhuriyet Savcılarına tanıdığı bir yetki bulunduğundan, herhangi bir ayırım söz konusu olmadan basın yoluyla işlenen suçlar hakkında da, Cumhuriyet Savcılıklarınca bu yolda işlem yapılmaktadır.

Bakanlığımız Ceza İşleri Genel Müdürlüğünde, yirmi yıl aşan bir süreden beri görev yapan ve hizmet

gereklerine göre kadrosu halen üç müşavirden oluşan basın kısmında da bu konuda Cumhuriyet Savcılıklarından gelen bilgiler ve diğer istatistikî mahumat derlenmektedir.

Diğer taraftan, «Aydınlık», «Özgürlük Yolu» dergilerinin Ocak 1978 tarihli sayılarında yer alan yazılar dolayısıyla, yetkili Cumhuriyet Savcılığınca tevessül olunan, hazırlık soruşturmalarının sürdürüldüğü, soruşturmaların ikmalinden sonra kanuni gereğinin takdir ve ifa olunacağı, İstanbul Cumhuriyet Savcılığının, 2 . 2 . 1978 gün ve 1978/51, 8 . 2 . 1978 gün ve 1978/42 sayılı bildiriminden anlaşılmıştır.

Keyfiyetin sayın soru sahibine bildirilmesine delalet buyurulmasını saygılarımla arz ederim.

Mehmet Can
Adalet Bakanı

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

34 NCÜ BİRLEŞİM

2 . 3 . 1978 Perşembe

Saat : 15.00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL
KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK
İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ
KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI
VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatıyla ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/24)

2. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, İstanbul'da Aksaray ve Sultanhamam'da vukubulan yangınlar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/27)

3. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın, Keban Barajı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/50)

4. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, son altı ay içinde temeli atılan tesislere dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/53)

5. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Nejat Sarlıcalı'nın ithal edilen bitkisel yağ ve margarin konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/63)

6. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Adana iline bağlı bazı ilçe köylerindeki YSE ve bayındırlık hizmetlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/66)

7. — Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yö-

netmelik hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/16) (S. Sayısı : 688) (Dağıtma tarihi : 28 . 3 . 1977)

8. — 1975 yılı kömür üretimi, dağıtımı, müracaat ve dağıtım tarihleri hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/30) (S. Sayısı : 704) (Dağıtma tarihi : 18 . 4 . 1977)

9. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Mayıs 1977 tarihinde İstanbul Taksim Cumhuriyet Alanında meydana gelen olaylara dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/67)

10. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Ocak 1974 tarihinden sonraki teşvik belgesi imalat izni ve fiyat tespiti işlemlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/68)

11. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın, TC Ziraat Bankasının açtığı krediler ve bunlara bağlı harcamalar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/69)

12. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, traktör imali, ithali ve bu hususa ilişkin kurulmuş şirket ve holdingler hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/70)

13. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Tarım ürünlerinin taban fiyatlarının tespit ve ilanı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/71)

14. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, sıtma ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele hususunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/72)

15. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın, işkence olayları hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/73)

16. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, çay üretimi ile ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/74)

17. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, sağlıkta can güvenliği konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/75)

18. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, TKİ. Şark Linyitleri Aşkale İşletmesine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/76)

19. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Kamu İktisadi Teşebbüsleri üzerindeki denetimin etkinliği, mahiyet ve şümulü hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/77)

20. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın, Van - Muradiye - Çaldıran ve Erciş yörelerinde husule gelen deprem dolayısıyla yapılan yardımlara, inşa edilen konutlara ve bu hususta meydana geldiği söylenen suiistimallere dair Araştırma önergesi. (10/78)

21. — Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Orhan Süersan'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarih ve 71 sayılı haftalık Karar cetvelindeki 5894 sayılı Kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 31 . 5 . 1971 tarih ve 6, 10 . 5 . 1972 tarih ve 6, 20 . 6 . 1974 tarih ve 6, 3 . 3 . 1975 tarih ve 6, 21 . 2 . 1977 tarih ve 6 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 6 sayılı raporlar hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/81 - 4/22) S. Sayısı : 1574'e 5 nci ek) (Dağıtma tarihi : 22 . 2 . 1978)

22. — Kırklareli eski Milletvekili M. Orhan Türkkan'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 7 . 1967 tarih ve 38 sayılı haftalık Karar cetvelindeki 2942 sayılı Kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 31 . 5 . 1971 tarih ve 17/1, 10 . 5 . 1972 tarih ve 17/1, 20 . 6 . 1974 tarih ve 17, 3 . 3 . 1975 tarih ve 17, 21 . 2 . 1977 tarih ve 17 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 17, 17/1 sayılı raporlar hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/80 - 4/23) (S. Sayısı : 1575'e 5 nci ek) (Dağıtma tarihi : 22.2.1978)

23. — Adalet Bakanı İsmail Müftüoğlu'nun (eski Adalet Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22.7.1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4257 sayılı Ahmet Barındırır'a ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 42 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21.2.1977 tarih ve 166 sayılı Raporu ile Komisyon Başkanlığının 8.2.1978 tarih ve 166 sayılı Rapor hakkında tezkeresi. (S. Senatosu : 4/294) (S. Sayısı : 670'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 22.2.1978)

24. — İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk'ün (eski İçişleri Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22.7.1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4276 sayılı Mustafa Altınok'a ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21.2.1977 tarih ve 165 sayılı Raporu ile Komisyon Başkanlığının 8.2.1978 tarih ve 165 sayılı Rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/293) (S. Sayısı : 671'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 22.2.1978)

25. — Antalya Milletvekili (eski Maliye Bakanı) Deniz Baykal'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1.11.1974 tarih ve 1 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 11 sayılı Melek İpkin'e ait Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21.2.1977 tarih ve 151 sayılı Raporu ile Komisyon Başkanlığının 8.2.1978 tarih ve 151 sayılı Rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/283) (S. Sayısı : 672'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 22.2.1978)

26. — Milli Savunma Bakanı Ferid Melen'in (eski Milli Savunma Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4254 sayılı Ramazan Kurt'a ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 161 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 161 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/289) (S. Sayısı : 676'ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 22 . 2 . 1978)

27. — Milli Savunma Bakanı Ferid Melen'in (eski Milli Savunma Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4268 sayılı Ali Savaş'a ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 162 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 162 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/290) (S. Sayısı : 677'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 22.2.1978)

28. — C. Senatosu eski Urfa Üyesi Halil Balkıs, C. Senatosu İzmir Üyesi Orhan Kor ve Çanakkale Milletvekili Zekiye Gülsen'in Dilekçe Karma Komis-

yonu Genel Kurulunun 15 . 4 . 1975 tarih ve 3 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 129 sayılı Burhan Göksel'e ait Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önermeleri ve Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 155 - 156 - 157 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 155, 156, 157 sayılı raporlar hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/287) (S. Sayısı : 678'e 2 nci ek) (Dağıtma tarihi : 23 . 2 . 1978)

29. — Prof. Dr. Safa Reisoğlu'nun (eski Milli Eğitim Bakanı dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 28 . 6 . 1973 tarih ve 160 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 19212 sayılı Fikriye Okay'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 154 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 154 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/286) (S. Sayısı : 679'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 23 . 2 . 1978)

30. — İstanbul Milletvekili (eski Milli Savunma Bakanı) İlhami Sancar'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1 . 11 . 1974 tarih ve 1 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 23 sayılı Yaşar Kaleli'ye ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 153 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 153 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/285) (S. Sayısı : 680'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi: 22.2.1978)

31. — Prof. Dr. Bedri Gürsoy'un (eski Maliye Bakanı dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 29 . 11 . 1972 tarih ve 135 sayılı Haftalık

Karar Cetvelindeki 16459 sayılı İshak Şafak'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 52 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 52 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/282) (S. Sayısı : 681'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 23 . 2 . 1978)

32. — Cumhuriyet Senatosu Ordu Üyesi Selâhattin Acar'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarihli ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4264 sayılı Cemal Maden'e ait Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 158 sayılı Raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 158 sayılı Rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/288) (S. Sayısı : 682'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 23 . 2 . 1978)

33. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Cumhuriyet Senatosu Hesapların İnceleme Komisyonu raporlarının Genel Kurulda ne şekilde işleme tabi tutulacağına dair önergesi ve Anayasa ve Adalet Komisyonu Raporu, (C. Senatosu : 5/6) (S. Sayısı : 761) (Dağıtma tarihi : 27 . 2 . 1978)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

